

**Aan het college van
burgemeester en wethouders
van:**

Gemeente Maastricht
Postbus 1992
6201 BZ MAASTRICHT

Onderwerp:

Managementletter 2016

Datum:

26 januari 2017

Ons kenmerk:

3114387600/2017.008543/MP

Geacht college,

Wij hebben het genoegen u hierbij onze managementletter aan te bieden met betrekking tot de interim-controle van de gemeente Maastricht voor het jaar 2016. Dit betreft onze eerste rapportage als nieuwe accountant van uw gemeente. Wij zijn in oktober 2016 gestart met onze controle. De tussentijdse controle heeft met name in het teken gestaan van kennismaking met de organisatie alsmede het inzicht verkrijgen in de belangrijkste bedrijfsprocessen. Aansluitend hierop zijn afspraken gemaakt voor de jaarrekeningcontrole die in overeenstemming met uw planning-en-controlcyclus wordt uitgevoerd. Onze bevindingen zijn met de directeur bedrijfsvoering, concerncontroller en senior beleidsmedewerker concernzaken besproken.

Onze controle is gepland in overeenstemming met Nederlands recht, waaronder de Nederlandse controlestandaarden. Wij hebben inzicht verkregen in de interne beheersingsmaatregelen van de gemeente Maastricht die relevant zijn voor de controle en voor het ontwerpen van passende controlewerkzaamheden, gegeven de omstandigheden.

Onze overwegingen met betrekking tot de interne beheersingsmaatregelen zijn beperkt tot de doelen die zijn beschreven in de bovenstaande alinea en zullen daardoor mogelijk niet alle significante tekortkomingen in de interne beheersmaatregelen identificeren. Hoewel bepaalde zaken die onder onze aandacht zijn gekomen als overwegingen aan het management zijn gepresenteerd, omvatten onze werkzaamheden niet de gehele beheersomgeving, en zijn de werkzaamheden niet specifiek ontworpen om fraude op te sporen. Zodoende geven wij geen verklaring af over de effectiviteit van de interne beheersingsmaatregelen.

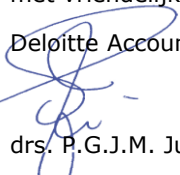
We gaan ervan uit met deze managementletter de interim-bevindingen duidelijk te hebben weergegeven en zijn graag bereid deze desgewenst aan u te presenteren en uw eventuele vragen te beantwoorden. Tevens zullen wij de uitkomsten van de interim-controle bespreken in de Commissie B en V.

Wij merken op dat deze managementletter is opgesteld ten behoeve van het college van de gemeente Maastricht en niet zonder onze toestemming aan derden mag worden verstrekt. De bevindingen en aanbevelingen dienen te worden gelezen als constructieve aanwijzingen voor het college, als onderdeel van het continue proces van het veranderen en verbeteren van de beheersing van de bedrijfsvoering en de kwaliteit van de jaarrekening.

Erop vertrouwend u hiermee van dienst te zijn geweest, verblijven wij,

met vriendelijke groet,

Deloitte Accountants B.V.

drs. P.G.J.M. Jussen RA

Op alle opdrachten verricht door Deloitte zijn de 'Algemene Voorwaarden Dienstverlening Deloitte Nederland, januari 2014' gedeponneerd bij de Kamer van Koophandel onder nummer 24362837 van toepassing. Deloitte Accountants B.V. is ingeschreven in het handelsregister van de Kamer van Koophandel te Rotterdam onder nummer 24362853.

Member of
Deloitte Touche Tohmatsu Limited

Inhoudsopgave

Contact

De volgende personen kunnen bij vragen gecontacteerd worden met betrekking tot deze managementletter:

Patrick Jussen

Partner, Audit Public Sector
Deloitte Accountants B.V.
Tel: +31 (0)6 212 72 003
pjussen@deloitte.nl

Erwin Hollanders

Manager, Audit Public Sector
Deloitte Accountants B.V.
Tel: +31 (0)6 125 81 549
ehollanders@deloitte.nl

Claudia Honings

Manager, Audit Public Sector
Deloitte Accountants B.V.
Tel: +31 (0)6 820 12 272
chonings@deloitte.nl

1. Inleiding	3
2. Onze evaluatie van de interne beheersomgeving	5
3. Onze evaluatie van de IT-omgeving	21
4. Thema's voor de jaarrekeningcontrole	22
5. Follow-up bevindingen 2015	23
6. Wijzigingen in wet- en regelgeving	24

1. Inleiding

Controleaanpak gericht op risico's.

Controleaanpak

In het kader van onze interim-controle hebben wij de interne beheersingsomgeving onderzocht voor zover dit relevant is voor de bijdrage daarvan aan de getrouwheid en rechtmatigheid van de jaarrekening.

De geselecteerde werkzaamheden zijn afhankelijk van de door de accountant toegepaste oordeelsvorming, met inbegrip van het inschatten van de risico's dat de jaarrekening een afwijking van materieel belang bevat als gevolg van fraude of fouten. Bij het maken van deze risico-inschattingen neemt de accountant de interne beheersing in aanmerking die relevant is voor het opmaken van de jaarrekening en voor het getrouwe beeld daarvan. Deze risico-inschattingen hebben echter niet tot doel een oordeel tot uitdrukking te brengen over de effectiviteit van de interne beheersing. Hierdoor is onze analyse en evaluatie beperkter dan dat deze zou zijn geweest in het kader van een opdracht tot het geven van een oordeel omtrent de opzet, het bestaan, de effectiviteit en de efficiency van de interne beheersing als geheel en bestrijkt daarom niet noodzakelijkerwijze alle in de interne organisatie vervatte tekortkomingen.

Hierna geven wij aan welke belangrijkste risicogebieden voor de jaarrekeningcontrole 2016 van de gemeente Maastricht zijn geïdentificeerd.

Risicogebieden

Voor de jaarrekeningcontrole 2016 onderkennen wij een aantal risicogebieden, die een verhoogd (bruto)risico* met zich meebrengen op een materiële fout in de gemeentelijke jaarrekening. Opname van het risicogebied in deze opsomming betekent niet dat dit risico zich ook daadwerkelijk heeft voorgedaan bij de gemeente Maastricht en is enkel bedoeld om aan te geven dat wij hier tijdens onze controle extra aandacht aan zullen besteden. De risicogebieden zijn hieronder weergegeven.

- Voorzieningen voor verplichtingen, claims en risico's en de kostenegalisatievoorzieningen vanwege het schattingselement.
- Waardering van de grondexploitatie.
- Deelnemingen waarbij specifiek aandacht voor het onderwerp waardering. Hierbij vormt de deelneming WOM Belvédère BV een specifiek aandachtspunt.
- Waardering van de uitgezette leningen.
- Getrouwheid en rechtmatigheid van de lasten PGB en Jeugd.
- Rechtmatigheid van de aanbestedingen.
- Management override of controls (het doorbreken van de interne richtlijnen/verslaggevingskaders door het management). De specifieke aandacht voor dit risico is voorgeschreven vanuit de controlerichtlijnen en niet uniek voor de gemeente Maastricht.

* Brutorisico: betreft het risico op een materiële fout waarbij geen rekening wordt gehouden met de interne beheersingsmaatregelen van de organisatie.

1. Inleiding

Ter voorkoming van een materiële fout in de jaarrekening heeft de gemeente Maastricht voor bovenstaande risicogebieden beheersmaatregelen getroffen. Wij hebben ons tijdens de interim-controle gericht op de opzet en het bestaan van de door de gemeente Maastricht ingerichte beheersingsomgeving die deze risico's moeten mitigeren.

Materialiteit

De materialiteitsbepaling bij de gemeente Maastricht is gebaseerd op 1% van de totale lasten, inclusief dotaties aan de reserves. Deze lasten blijken uit de jaarrekening van de gemeente over 2016, die wij bij aanvang van de jaarrekeningcontrole ontvangen. Afgeleide van deze materialiteitsberekening is de uitvoeringsmaterialiteit, die specifiek voor de gemeente wordt berekend. Hierbij wordt rekening gehouden met de kennis van de gemeente en met eventuele fouten uit voorgaande jaren. Op basis van professionele oordeelsvorming van de accountant wordt de uitvoeringsmaterialiteit vastgesteld die wordt gebruikt voor het uitvoeren van controlewerkzaamheden tijdens de jaarrekeningcontrole. Daarmee is de materialiteitsberekening berekend in overeenstemming met het Besluit accountantscontrole decentrale overheden.

Voor de controle op de naleving van de WNT hanteren wij een lagere materialiteit. Deze specifieke materialiteitsberekening is verplicht gesteld vanuit het controleprotocol WNT.

Samenvattend

In het kader van de jaarrekeningcontrole 2016 hebben wij werkzaamheden uitgevoerd op de interne beheersingsomgeving van de gemeente Maastricht, waarbij is geconcludeerd dat de interne beheersingsomgeving van de gemeente Maastricht van een voldoende niveau is. In dit kader doen we enkele aanbevelingen in de volgende hoofdstukken van deze managementletter, waarvoor wij uw aandacht vragen.

2. Onze evaluatie van de interne beheersomgeving

Uw organisatie beschikt over een integriteitsbeleid.

Een overkoepelende frauderisicoanalyse ontbreekt momenteel.

Het proces van risicoanalyse is in ontwikkeling

Van ons wordt een professioneel-kritische houding verwacht ten aanzien van afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude. Wij hebben hiertoe een eigen inschatting gemaakt van de frauderisico's, om ons een beeld te kunnen vormen van de maatregelen van interne beheersing die de organisatie heeft getroffen om mogelijke fraudes van materieel belang te voorkomen. Wij zullen nagaan of deze maatregelen effectief zijn. Wanneer sprake is van een aanwijzing voor fraude, zullen wij dit communiceren met, afhankelijk van de aard van de fraude, de direct leidinggevende, het college, en in sommige gevallen (fraude in de top van de organisatie), of wanneer onvoldoende herstelwerkzaamheden worden ondernomen, de gemeenteraad.

Uit de gesprekken die wij met de ambtelijke organisatie hebben gevoerd, blijkt bewustzijn van mogelijke risico's op onrechtmatige handelingen. Binnen de processen zijn voldoende interne beheersingsmaatregelen aanwezig die de betrouwbaarheid van de informatievoorziening waarborgen. Alle organisatieonderdelen dienen in hun jaarplannen en rapportagemomenten conform de planning-en-controlcyclus periodiek te rapporteren over de ingeschatte risico's. Dit wordt samengevoegd in de rapportages die worden opgesteld door concernzaken. Verder beschikt uw organisatie over een integriteitsbeleid. Dit integriteitsbeleid is in 2015 herzien naar aanleiding van een onderzoek door de rekenkamer. Vanuit dit onderzoek zijn enkele aanbevelingen gedaan, die zijn overgenomen door het college. Concrete acties die hebben plaatsgevonden zijn het vaststellen van een regeling integriteitsmeldingen inclusief twee bijbehorende protocollen (meldings- en onderzoeksprotocol), aanstellen van een integriteitscoördinator alsmede vertrouwenspersonen integriteit. Voor de gemeente Maastricht is integriteit één van de drie kernwaarden.

Uw organisatie beschikt nog niet over een overkoepelend document waarin de mogelijke frauderisico's inclusief de bijbehorende maatregelen zijn beschreven. Wij zullen u hiervoor een aantal handreikingen aanleveren die wij graag met u bespreken.

2. Onze evaluatie van de interne beheersomgeving

Status uitvoering verbijzonderde interne controle

De gemeente Maastricht heeft over boekjaar 2016 op een aantal onderdelen verbijzonderde interne controle uitgevoerd.

Status verbijzonderde interne controle

Net als in voorgaande jaren worden door uw organisatie op verschillende onderdelen interne controlewerkzaamheden uitgevoerd. Dit betreffen de werkzaamheden op het gebied van:

- Verstrekking voorzieningen sociaal domein (Wmo en Jeugd).
- Uitkeringen in het kader van de participatiewet.
- Controle van het betalingsverkeer.
- Juiste en rechtmatige verwerking van salarissen.
- Rechtmatigheid van aanbestedingen.

Op deze onderdelen waren ten tijde van de tussentijdse controle reeds werkzaamheden verricht. Voor het onderdeel aanbestedingen waren nog geen werkzaamheden verricht. Conform voorgaande jaren vindt deze controle achteraf plaats aan de hand van een spendanalyse.

In december 2016 is het concept interne controleplan 2017/2018 besproken. Hierbij zijn 17 aandachtsgebieden onderkend waarop interne controle dient plaats te vinden. Dit zal gaan plaatsvinden vanaf het boekjaar 2017 waarbij concernzaken een grotere rol krijgt ten aanzien van het uitvoeren van de verbijzonderde interne controle. Doelstelling vanuit concern is aangegeven dat voor 17 processen interne controle dient plaats te vinden. Hierbij zal de verbijzonderde interne controle uitgevoerd worden onder aansturing van de concerncontroller/concernzaken.

2. Onze evaluatie van de interne beheersomgeving

Inleiding

In het kader van de accountantscontrole hebben wij de belangrijkste processen in het kader van de accountantscontrole beoordeeld. Bij de interim-controle hebben wij de processen, in samenwerking met uw medewerkers, getoetst door na te gaan of de risico's voor de jaarrekening die wij identificeren worden afgedekt door interne beheersingsmaatregelen. Het betreft de volgende processen:

- Inkopen en betalingsverkeer
- Administratie en verslaglegging (debiteurenproces, bankverkeer, crediteuren, memorialen, kostenverdeelstaat, consolidatie)
- Personeelslasten
- Aanbestedingen
- Grondexploitatie
- Vastgoed: verhuuropbrengsten/onderhoudsvoorziening
- Uitkeringen Participatiewet
- Uitkeringen sociaal domein
- Voorzieningen openbare ruimte
- Subsidieverstrekkings
- Opbrengsten uit afval
- Leges publieke dienstverlening
- Opbrengsten Veiligheid en Leefbaarheid: opbrengsten uit bouwleges en parkeeropbrengsten
- Opbrengsten Centre Ceramique: Kumulus en Bibliotheek
- Opbrengstverantwoording Geusseltbad
- Opbrengsten theater
- Verhuuropbrengsten binnen- en buitensportaccommodaties

Hieronder treft u onze bevindingen ten aanzien van bovengenoemde processen aan. Tevens hebben wij de opzet van de uitgevoerde interne controle beoordeeld.

2. Onze evaluatie van de interne beheersomgeving

Procesbeschrijvingen

De beschrijvingen zijn geactualiseerd ten behoeve van de interim-controle.

Beschrijving van de interne beheersingsmaatregelen (1)

Wij hebben tijdens de interim-controle geconstateerd dat u t.a.v. de volgende processen de procesbeschrijvingen en bijbehorende beheersingsmaatregelen hebt geactualiseerd:

- Inkopen en betalingsverkeer
- Administratie en verslaglegging
- Personeelslasten
- Aanbestedingen
- Vastgoed: verhuuropbrengsten/onderhoudsvoorziening
- Uitkeringen Participatiewet
- Uitkeringen sociaal domein
- Subsidieverstrekingen
- Opbrengsten uit afval
- Opbrengsten Veiligheid en Leefbaarheid: opbrengsten uit bouwleges en parkeeropbrengsten
- Opbrengsten theater

Hierbij is door u rekening gehouden met de '6 W-vragen':

- Wat wordt verricht in elke processtap?
- Waarom wordt de processtap verricht, dus wat is concreet het doel van deze stap?
- Wie verricht de processtap?
- Waarmee wordt de processtap verricht, dus op basis van welke concrete informatie en documentatie?
- Wanneer, dus met welke periodiciteit, wordt de processtap verricht (meerdere keren per dag, dagelijks, wekelijks, per kwartaal, per jaar)?
- Waarheen/welke uitkomst: Wat is de uitkomst van de processtap en hoe wordt een en ander bewaard, onder andere voor in- en externe controles achteraf?

Onderdeel van het opstellen van de procesbeschrijvingen is het bijvoegen van de 'bewijsvoering' van de genoemde processtap (de uitwerking van de '6 W-vragen'). Deze stukken geven een extra onderbouwing van het bestaan van een betreffende stap en bieden meer inzicht in het proces. Wij hebben tijdens de interim-controle gebruikgemaakt van de stukken die wij hebben opgevraagd naar aanleiding van het bespreken van de processen. Wij adviseren u bij het actualiseren van deze processen de onderbouwende bewijsvoering toe te voegen, zodat het bestaan van de beheersingsmaatregelen aangetoond wordt. Als voorbeeld noemen wij hierbij de accordering van een inkoopfactuur, waarbij naast het akkoord van de budgethouder tevens documentatie wordt aangeleverd waaruit de prestatie blijkt (bijvoorbeeld een goederenontvangst, rapportage van een externe partij, proces-verbaal van oplevering).

2. Onze evaluatie van de interne beheersomgeving

Procesbeschrijvingen

De beschrijvingen zijn onvoldoende geactualiseerd ten behoeve van de interim-controle.

Beschrijving van de interne beheersingsmaatregelen (2)

Wij hebben tijdens de interim-controle verder geconstateerd dat voor de processen opbrengsten Bibliotheek, opbrengsten Geusseltbad en de verhuuropbrengsten binnen- en buitensportaccomodaties actuele procesbeschrijvingen aanwezig zijn. Echter, hierin zijn niet de beheersingsmaatregelen opgenomen. Wij adviseren u deze beheersingsmaatregelen alsnog in het proces te verwerken, zodat de controlehandelingen binnen het proces herkenbaar zijn en de uniformiteit in de werkwijze wordt gewaarborgd.

Voor Kumulus is de procesbeschrijving momenteel onderhanden als gevolg van het lopende LEAN-traject.

Voor de backofficeprocessen van Leges publieke dienstverlening is geen procesbeschrijving aanwezig. Wij adviseren u deze procesbeschrijvingen zo spoedig mogelijk op te stellen en de beheersmaatregelen herin te verwerken om uniformiteit in de uit te voeren werkzaamheden te waarborgen.

Beheersmaatregelen

Wij hebben het bestaan van de beheersmaatregelen grotendeels vast kunnen stellen.

Vaststellen van het bestaan van de beheersmaatregelen

Vanuit de accountantscontrole hebben wij een aantal keycontrols gedefinieerd die relevant zijn voor de betrouwbare en rechtmatige verwerking van de informatiestromen. Over het algemeen hebben wij het bestaan van de beheersingsmaatregelen kunnen vaststellen, met uitzondering van de processen:

- Opbrengsten Centre Ceramique: Kumulus. Hierbij hebben wij vastgesteld dat mutaties niet nader worden gecontroleerd en dat er geen periodieke analyse van de leegstand van de lokalen plaatsvindt. Tevens zijn er geen aanwezigheidslijsten. Hierdoor loopt u het risico dat de opbrengsten niet volledig zijn. Wij adviseren mutaties te controleren en deze controle zichtbaar vast te leggen. Daarnaast adviseren wij een leegstandscontrole uit te voeren om de volledigheid van de opbrengsten te waarborgen. Als laatste adviseren wij u gebruik te maken van aanwezigheidslijsten om de volledigheid van de opbrengsten verder te waarborgen.
- Opbrengsten theater: hierbij hebben wij geconstateerd dat voor de invoer van de ticketprijzen in SRO geen zichtbare controle is vastgelegd. Wij adviseren om deze controle op de invoer van de prijzen zichtbaar vast te leggen, zodat wij kunnen steunen op deze beheersmaatregel. Tevens vindt geen periodieke aflettering van de tussenrekening internetverkoop met de daadwerkelijk ontvangen betalingen plaats. Wij adviseren om deze controle systematisch uit te voeren en deze controle zichtbaar vast te leggen, zodat wij kunnen steunen op deze beheersmaatregel. Als laatste hebben wij vastgesteld dat voorraadinventarisaties plaatsvinden. Echter, vanuit de vastlegging is niet duidelijk wie deze inventarisatie (telling) heeft verricht.

Wij adviseren u zorg te dragen voor een zichtbare vastlegging van de controlehandelingen binnen het proces zodat gesteund kan worden op de beheersingsmaatregelen binnen het proces.

2. Onze evaluatie van de interne beheersomgeving

Grondexploitatie

De exploitatieopzetten dienen nog geactualiseerd te worden.

Waardering grondexploitatie

Op 23 november jl. hebben wij de status van de grondexploitatie van de gemeente Maastricht besproken met organisatieonderdeel Beleid en Ontwikkeling. Hierbij hebben wij met name de programmering van de woningbouwvoorraad en bedrijventerreinen besproken alsmede de overige projecten die bij de gemeente Maastricht lopen. Op basis van dit gesprek hebben wij afgesproken op korte termijn, op basis van onze risicoanalyse, een gesprek in te plannen om samen de uitgangspunten voor de opzet van de grondexploitatie en de wijzigingen in het BBV te bespreken.

Jaarlijks wordt door Beleid en Ontwikkeling een tweetal documenten opgeleverd ten behoeve van de jaarrekeningcontrole. Dit betreft de geactualiseerde exploitatieopzetten alsmede de meerjarenprognose grond- en vastgoedexploitaties. In deze prognose worden de projecten nader beschreven en de belangrijkste risico's per project weergegeven. Deze risico's en de impact op het resultaat worden financieel vertaald in een drietal scenario's, namelijk reëel, worstcase- en bestcasescenario. Deze berekening wordt ook meegenomen in de bepaling van het benodigde weerstandsvermogen. Wij onderschrijven de opzet en het belang van deze prognose. Zoals besproken kan de leesbaarheid van de prognose verder verbeterd worden door meer grafische afbeeldingen toe te voegen.

Verder hebben wij de actuele ontwikkelingen besproken. Een belangrijke ontwikkeling is de implementatie van de vennootschapsbelasting. Uit onderzoek, dat u hebt laten verrichten door een externe adviseur, is gebleken dat de grondexploitatie niet valt onder de vennootschapsbelasting, omdat niet voldaan wordt aan alle criteria van de vennootschapsbelasting (in dit geval het drijven van een onderneming, omdat geen winst wordt beoogd). Momenteel bent u bezig om de financiële consequenties voor de grondexploitatie in beeld te brengen. Tevens bent u in overleg met de Belastingdienst om deze systematiek af te stemmen. Dit heeft nog niet geleid tot overeenstemming. Wij zullen de rapportage die is opgesteld door de externe adviseur laten tegenlezen door een collega-belastingadviseur van Deloitte. Mochten hieruit opmerkingen/bevindingen komen, zullen wij hiervoor een afspraak maken om deze nader te bespreken.

Als laatste is vanaf 1 januari de notitie grondexploitatie 2016 van toepassing. Wij hebben van uw medewerkers vernomen dat de BBV-wijzigingen nog niet zijn verwerkt in de exploitatieopzetten. Wij hebben wel vernomen van uw medewerkers dat uw organisatie deze wijziging reeds toepast bij de uitvoering van de grondexploitatie.

2. Onze evaluatie van de interne beheersomgeving

Voorzieningen

De controle op het schattingselement in de voorzieningen vormt een belangrijk aandachtspunt vanuit de accountantscontrole.

Schattingselement voorzieningen (1)

Zoals reeds in de inleiding kenbaar is gemaakt, onderkennen wij een verhoogd (bruto)risico in de voorzieningen, vanwege het schattingselement hierin. Hierbij ligt de nadruk op de documentatie van dit schattingselement, en op de wijze waarop het management expliciet stelling neemt bij het onderbouwen en motiveren van de uitgangspunten rondom deze schattingen, en daarmee de voorzieningen. Wij verzoeken u daarom deze onderbouwing en motivatie (een zogenaamd 'position paper') op te nemen als onderdeel van het balansdossier 2016, dat ten grondslag ligt aan de jaarrekening 2016. Ten tijde van de interim-controle hebben wij nog niet kunnen vaststellen dat er door het management en de directie een zichtbare controle wordt uitgevoerd op het schattingselement in de voorzieningen. Het gaat hierbij om de voorzieningen inzake verplichtingen, verliezen en risico's en egalisatievoorzieningen. Uit de vastlegging dient expliciet te blijken welke veronderstellingen en schattingen ten grondslag liggen aan die voorzieningen. Ook moet duidelijk zijn dat dit zichtbaar is gechallenged en besproken, op het juiste niveau in de organisatie.

Een position paper dient de volgende informatie te bevatten:

- Een overzicht van de feiten met betrekking tot de betreffende casus.
- De van toepassing zijnde wet- en regelgeving, inclusief de regelgeving ten aanzien van het jaarrekeningsrecht.
- Een beschrijving van de gehanteerde uitgangspunten en schattingen bij het bepalen van de voorziening.
- Een gevoeligheidsanalyse, waarbij verschillende scenario's zijn doorgerekend, om een indruk te krijgen van de maximale bandbreedte van de voorziening.
- Het standpunt van het management, inclusief de toetsing aan de geldende wet- en regelgeving en de getrokken conclusies.

Wij adviseren u dit op te stellen als management, zodat deze daarmee als onderbouwing dient bij onder andere de voorzieningen groot onderhoud, voorziening waardering grondexploitatie/deelneming, voorziening dubieuze debiteuren, voorziening MTB en de voorziening pensioenen wethouders. Bij de jaarrekeningcontrole nemen wij kennis van deze onderbouwing en de daarin gehanteerde uitgangspunten.

Daarnaast adviseren wij u de aanwezige voorzieningen begin 2017 te actualiseren en ze in overeenstemming te brengen met de actuele onderbouwingen en de eventuele besluitvorming hieromtrent, zodat wij daarvan op een efficiënte wijze gebruik van kunnen maken bij de jaarrekeningcontrole.

2. Onze evaluatie van de interne beheersomgeving

Schattingselement voorzieningen (2)

Onderhoudsvoorziening gebouwen

In 2015 heeft Bremen Bouwadviseurs een actualisatie uitgevoerd op de onderhoudsplannen van de gebouwen. Deze actualisatie is eveneens door Bremen Bouwadviseurs verwerkt in de applicatie Planon. Jaarlijks wordt geïnventariseerd welk onderhoud daadwerkelijk noodzakelijk is. Op basis hiervan vindt actualisatie in Planon plaats. Deze jaarlijkse inventarisatie wordt schriftelijk vastgelegd.

Vervolgens wordt jaarlijks het daadwerkelijk uitgevoerde onderhoud afgezet tegen de planning (vooruitgeschoven onderhoud, uitgesteld onderhoud, etc.). Deze analyse wordt ten tijde van de jaarrekeningcontrole gemaakt. Wij hebben deze control derhalve nog niet kunnen toetsen. Conform de richtlijnen jaarstukken 2016 draagt u er zorg voor dat deze analyse per jaareinde is afgerond en wordt opgenomen in het balansdossier.

Onderhoudsvoorzieningen openbare ruimte

De belangrijkste voorzieningen voor de openbare ruimte betreffen de voorzieningen riool, afval, verhardingen, groen, verlichting, vestingwerken en kunstwerken. Voor deze voorzieningen zijn meerjarenonderhoudsplannen aanwezig die zijn vastgelegd in een leidraad. Op basis van deze leidraden hebben wij geconstateerd dat de voorziening vestingwerken niet actueel is, waardoor deze niet voldoet aan de criteria voor een egalisatievoorziening. Wij adviseren u voor deze voorziening een position paper op te stellen waaruit blijkt dat de betreffende voorziening voor 2016 voldoet aan de criteria van artikel 44 van het BBV (alsmede de RJ). Indien dit niet nader onderbouwd kan worden, dient de voorziening vrij te vallen.

Voor de voorzieningen riool en afval heeft de gemeente aangegeven de voorschriften zoals vastgelegd in de notitie riolering 2014 na te leven. Dit betekent dat uw organisatie de verschillende componenten conform deze notitie inzichtelijk heeft en een voorziening voor vervangingsinvestering/groot onderhoud en kapitaallasten heeft gevormd. De overige componenten vielen tot 2015 vrij in het resultaat. Wij hebben begrepen dat u heeft voorgesteld om vanaf 2016, het mogelijke resultaat op de overige componenten te storten in een nieuw te vormen reserve. Ten tijde van de interim-controle hebben wij de juiste verwerking conform de notitie riolering 2014 nog niet kunnen toetsen. Dit zal plaatsvinden ten tijde van de jaarrekeningcontrole.

Voor het overige is er sprake van egalisatievoorzieningen op basis van een actueel onderhoudsplan dat is opgesteld door een externe deskundige.

Conform de richtlijnen jaarstukken 2016 draagt u er zorg voor dat deze analyses per jaareinde zijn afgerond en worden opgenomen in het balansdossier. Hierbij is van belang dat de voorzieningen in overeenstemming zijn met actuele onderbouwingen en eventuele besluitvorming hieromtrent, zodat wij daarvan efficiënt gebruik kunnen maken bij de jaarrekeningcontrole.

2. Onze evaluatie van de interne beheersomgeving

Controle Sociaal Domein

Afstemming over de controleaanpak 2016 heeft recentelijk plaatsgevonden.

Uitkeringen sociaal domein (1)

Jeugd en WMO gemeente Maastricht

Bij de verantwoording en controle van de geldstromen binnen het Sociaal Domein over 2015 zijn zorgaanbieders en gemeenten tegen knelpunten aangelopen. Dit heeft geleid tot een controleverklaring met beperking bij uw gemeente.

Kern van de knelpunten was dat gemeenten, vaak door landelijk spelende oorzaken, laat de beschikking kregen over voor de jaarrekening benodigde informatie én nog niet voldoende in staat waren zelf de gefactureerde kosten van de zorg te controleren. Hierdoor konden gemeenten later dan gepland de jaarrekening afronden en waren ze voor de controle (deels) afhankelijk van de controles door accountants bij de Sociale Verzekeringsbank (SVB) en bij zorgaanbieders.

Voor 2016 is het gewenst dat gemeenten, zoveel als mogelijk, zelf meer de regie nemen over de verantwoording en controle. De gemeente moet zelf in staat zijn de facturen die ze van de zorgaanbieder ontvangt te controleren. Hiervoor is nodig dat gemeenten en zorgaanbieders samen afspraken maken en informatie uitwisselen waarbij zij onafhankelijk worden van de accountants van zorgaanbieders. Doelstelling voor 2016 is dat de gemeente zelf de verantwoordelijkheid neemt voor een getrouwe en rechtmatige verantwoording van de lasten in het Sociaal Domein door beheersmaatregelen in haar processen op te nemen die de getrouwheid en rechtmatigheid borgen. Het stappenplan gemeentelijke controleaanpak (Programma i—sociaal domein, oktober 2016) dat geschreven is door brancheorganisaties in de zorg en de Vereniging Nederlandse Gemeenten, bevat een handreiking voor de inrichting van de gemeentelijke controle 2016 waarbij de nadruk ligt op de eigen acties van de gemeente. De procesbeschrijvingen en de interne beheersmaatregelen ten aanzien van Jeugd en WMO zijn adequaat en up-to-date binnen de gemeente Maastricht. Ten tijde van de interim-controle hebben wij afspraken gemaakt met de gemeente Maastricht rondom de uit te voeren interne controles, toetspunten en selectie aantallen. Wij benadrukken het belang om deze interne controles voor aanvang van onze jaarrekeningcontrole op te leveren of hierin inzage te geven, zodat wij hierdoor geen vertragingen oplopen in het jaarrekeningproces.

2. Onze evaluatie van de interne beheersomgeving

Uitkeringen sociaal domein (2)

Rol van de centrumgemeente

Vanaf 1 januari zijn gemeenten verantwoordelijk voor alle vormen van jeugdhulp. Voor de inkoop van deze jeugdhulp hebben de 18 gemeenten in Zuid-Limburg gekozen voor gezamenlijke inkoop door middel van een centrumgemeenteconstructie waarbij de gemeente Maastricht optreedt als centrumgemeente. Hiervoor is een centrumregeling opgesteld voor de periode 2015-2018. Wij hebben op 1 december 2016 een workshop georganiseerd met de gemeente Maastricht, gemeente Sittard-Geleen, gemeente Heerlen en gemeente Kerkrade om de knelpunten van voorgaand jaar te identificeren en te komen tot oplossingen om het proces rondom jeugd dit jaar te versnellen en te komen tot goedkeurende verklaringen voor de deelnemende gemeenten. Naar aanleiding van deze bijeenkomst is door de gemeente Maastricht een controleprotocol Jeugd opgesteld, waarbij de verantwoordelijkheden van de centrumgemeenten en deelnemende gemeenten nog duidelijker gemaakt is.

Momenteel zijn wij samen met de gemeente Maastricht in overleg met het (her)inrichten van dit proces en het creëren van bewustwording en duidelijkheid bij de deelnemende gemeenten.

2. Onze evaluatie van de interne beheersomgeving

Controle rechtmatigheid aanbestedingen

De volledigheid van de aanbestedingen betreft een aandachtspunt.

Aanbestedingen

Voor het proces aanbestedingen zijn het afgelopen jaar bij de jaarrekeningcontrole fouten voor een totaalbedrag van € 2,5 miljoen geconstateerd (voor de jaarrekeningcontrole 2015 geldt een materialiteit van € 6,1 miljoen). Naar wij vernomen hebben is de omvang van de fouten in de afgelopen jaren sterk verminderd. Dit als gevolg van een verbetertraject dat intern is ingezet. Dit verbetertraject heeft er onder andere toe geleid dat er per aanbesteding een standaard aanbestedingsformulier ingevuld dient te worden voor aanbestedingen > € 10.000. In dit formulier zijn de processtappen, drempelwaarden en aanbestedingsprocedures opgenomen. Tevens is hierin de autorisatie door de manager geregeld. Verder is geregeld dat alle openbare en Europese aanbestedingen verplicht begeleid dienen te worden door de vakafdeling Inkoop en Aanbesteden. Verder dient het advies van de inkoper, indien gevraagd, gevolgd te worden terwijl dit in het verleden nog niet van toepassing was.

De toetsing op de naleving van de aanbestedingsrichtlijnen vindt periodiek plaats. Organisatieonderdeel Beleid en Ontwikkeling voert periodiek een dossiercontrole uit op de naleving van de aanbestedingsrichtlijnen. De bevindingen worden teruggekoppeld in het TM-overleg. Ten aanzien van de volledigheid wordt de aansluiting gemaakt met de verplichtingenadministratie. Verder is een contractadministratie in ontwikkeling.

Jaarlijks vindt achteraf een overallcontrole plaats op de naleving van de aanbestedingsregels door concernzaken. Hierbij wordt allereerst een spendanalyse gedraaid. Vanuit deze spendanalyse wordt een dossiercontrole uitgevoerd. Wij zullen op korte termijn een afspraak met u maken om de controle van de aanbestedingen 2016 nader af te stemmen.

2. Onze evaluatie van de interne beheersomgeving

Uniformiteit jaarrekening/ verwerking gegevens

Uniformering van de uitgangspunten bij het opstellen van verantwoordingsinformatie/verwerking in de financiële administratie is gewenst.

Financial Reporting Proces

Consolidatie

De gemeente Maastricht is opgedeeld in verschillende organisatieonderdelen. De organisatieonderdelen opereren zelfstandig en stellen ook zelfstandig een (interne) jaarrekening op. De interne jaarrekeningen worden door de organisatieonderdelen opgesteld op basis van de kolommenbalans uit de financiële administratie. Op deze kolommenbalans worden per organisatieonderdeel extracomptabele correcties/rubriceringen aangebracht om te komen tot een eenduidige verantwoording naar de producten. De interne jaarrekeningen van de organisatieonderdelen vormen de basis voor de consolidatiestaat. Ten aanzien van het proces rondom consolidatie adviseren wij om de transformatie van de kolommenbalans naar balansposten en producten te uniformeren voor de organisatieonderdelen en de handmatige correcties tot een minimum te beperken.

Kostenverdeelsleutel

De gemeente Maastricht verdeelt de hulpkostenplaatsen voorcalculatorisch door naar de kostenplaatsen. Hierbij vindt de verdeling plaats op basis van diverse maatstaven, waaronder verdeling op basis van formatieplaatsen. De kostenplaatsen worden vervolgens voorcalculatorisch doorverdeeld naar de producten. Hierbij zijn de jaarplannen van de organisatieonderdelen leidend.

Ten tijde van de jaarrekeningcontrole zullen wij de juistheid van de kostenverdeelsleutel vaststellen. Verder zullen wij een aansluiting maken tussen de jaarplannen van de organisatieonderdelen en de doorverdeling in de jaarrekening.

2. Onze evaluatie van de interne beheersomgeving

Interne controle organisatieonderdelen

Organisatieonderdeel sociale zaken

Uw organisatie heeft de interne controle van zowel de Participatiewet alsmede Sociaal Domein ondergebracht bij de adviseurs bedrijfsvoering. Deze hebben voor 2016 een controleplan opgesteld voor de uitvoering van de interne controlewerkzaamheden. Wij hebben dit controleplan besproken met uw medewerkers en tevens gezamenlijk de manier van steekproefselectie besproken. Wij hebben vastgesteld dat het controleplan voldoet aan de te stellen eisen.

Wij zullen op korte termijn een afspraak maken met uw organisatie om de uitgevoerde interne controlewerkzaamheden te bespreken. Wij zullen gebruikmaken van de werkzaamheden van de interne controlefunctionarissen.

Organisatieonderdeel Veiligheid en Leefbaarheid

Binnen het organisatieonderdeel Veiligheid en Leefbaarheid wordt interne controle uitgevoerd op de processen bouwleges en parkeeropbrengsten. Wij hebben de opzet van de interne controle beoordeeld en vastgesteld dat deze opzet toereikend is.

Ten aanzien van de interne controle merken wij op dat op basis van het controleplan twee keer per jaar, door de financieel adviseur in samenwerking met eerste medewerker team vergunnen (WABO), een interne controle wordt uitgevoerd op de dossiers met betrekking tot bouwvergunningen. Echter, deze controle was over het eerste halfjaar 2016 tijdens de interim-controle nog niet uitgevoerd (medio oktober 2016). Aandachtspunt betreft derhalve tijdigheid van de uitvoering van de interne controle op bouwvergunningen.

2. Onze evaluatie van de interne beheersomgeving

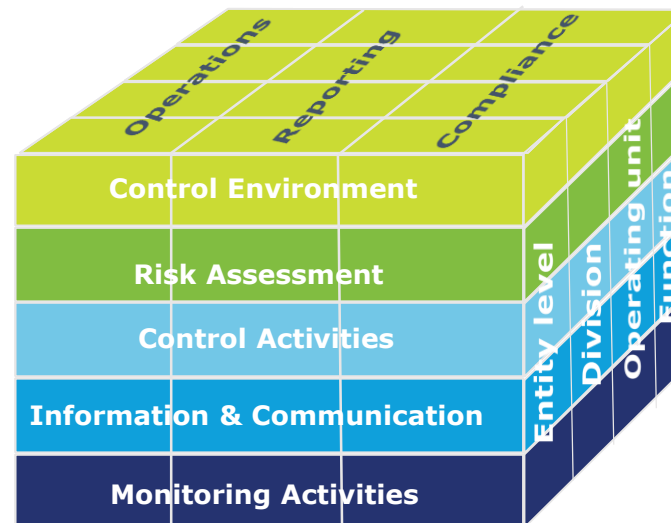
COSO

COSO is een managementmodel dat is ontwikkeld door The Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission (COSO). In dit model en het bijbehorende rapport worden aanbevelingen gedaan en richtlijnen gegeven ten aanzien van interne controle en interne beheersing. Onderdeel van de accountantscontrole is het verkrijgen van inzicht in de entiteit en haar omgeving, met inbegrip van haar interne beheersing. Aan de hand van het COSO-model gaan wij op de volgende pagina's voor de gemeente Maastricht nader in op de verschillende elementen hiervan.

Toezichthoudende activiteiten

- Met betrekking tot het houden van toezicht op en het rapporteren van de effectiviteit van de interne beheersingsmaatregelen, is het afdelingsmanagement (1^e linie) verantwoordelijk voor het uitvoeren van de interne beheersingsmaatregelen en het evalueren op organisatieonderdeelniveau.
- De ondersteuning en het onderhoud van de interne beheersing is de taak van de afdeling Concern en bedrijfsbureau (2^e linie), evenals het toezicht op de naleving van de verslaggevingsvereisten. De 2^e linie is verantwoordelijk voor het toezicht op de uitgevoerde evaluaties en het ondersteunde bewijs, dat wordt verstrekt door de uitvoerders van de interne beheersingsmaatregelen, inclusief de bijbehorende werkzaamheden die door de interne controlemedewerker in de vorm van een kwaliteitsreview worden uitgevoerd.
- De externe accountant is de 3^e linie. Voor de externe accountant is de evaluatie van het management van belang voor het kunnen bepalen van de kijk van het management op de interne beheersing. Daarnaast maakt de externe accountant hier gebruik van bij het vaststellen van de reikwijdte van het testen van de relevante beheersingsmaatregelen.

COSO 2013 Framework

2. Onze evaluatie van de interne beheersomgeving

Control Environment

- Het management is verantwoordelijk voor de opzet van het systeem van interne beheersing, en heeft in dit opzicht een belangrijke voorbeeldfunctie. Het gedrag van het management is van essentieel belang voor de kwaliteit van het management en uiteindelijk ook voor de continuïteit van de organisatie.
- U geeft duidelijke, logische en repetitieve signalen af vanuit het management, die een bedrijfscultuur bevorderen waarin integriteit en ethisch gedrag worden gewaardeerd en beloond. Voorbeelden van deze signalen zijn: het gemeentelijk integriteitsbeleid, de klokkenluidersregeling, interne trainingsprogramma's, formele en informele conversaties met medewerkers en werkinstructies.

Risk Assessment

- De veranderende omgeving waarin de gemeente Maastricht opereert, brengt met zich mee dat er verschuivingen plaatsvinden in de taken die de gemeente verricht. Hierin liggen kansen, maar ook risico's voor de gemeente Maastricht. Vanuit het risico-inschattingsproces verdient het aanbeveling periodiek een risicoanalyse op te stellen inclusief frauderisico's, en hier binnen de organisatie zichtbaar op te toetsen.
- Integriteit is één van de kernwaarden van de gemeente Maastricht. Op basis hiervan is een integriteitsbeleid en regeling integriteitsmeldingen opgesteld.

Control Activities

- Wij hebben vastgesteld dat de gemeente procesbeschrijvingen heeft opgesteld, die zijn geënt op specifieke processen en processtappen. De hierbij behorende beheersmaatregelen worden niet in alle gevallen gedocumenteerd. Het verdient aanbeveling ervoor te zorgen dat deze beheersmaatregelen expliciet een plaats krijgen in de procesbeschrijvingen.
- Momenteel wordt door uw organisatie interne controle uitgevoerd op een aantal processen. Dit is echter nog niet volledig. In december 2016 is in het directieteam een concept intern controleplan vastgesteld. Hierin zijn de 17 belangrijkste aandachtspunten opgenomen. Vanaf het controlejaar 2017 zal op deze processen verbijzonderde interne controle plaatsvinden die wordt aangestuurd vanuit concernzaken.

2. Onze evaluatie van de interne beheersomgeving

Information and communications

- De interne informatie en communicatie heeft betrekking op vastgestelde stukken, zoals de begroting, de MARAP en de jaarstukken, maar ook op specifieke gemeentelijke projecten, zoals de grondexploitatie. Wij constateren dat de gemeente de informatievoorziening hieromtrent op orde heeft.
- De externe informatie en communicatie wordt op dezelfde wijze vormgegeven, in geijkte vormen, zoals eerder genoemd. Deze stukken zijn ook voor externen bedoeld en worden gepubliceerd door de gemeente. Daarmee is ook de externe informatievoorziening van een voldoende niveau.

Monitoring Activities

- Vanuit het dualisme heeft de gemeenteraad een kaderstellende en controlerende taak. Ten aanzien van de kaderstellende rol staan in de wet de verordenende en budgettaire bevoegdheden van de raad genoemd. Op basis van de verordenende bevoegdheid stelt de raad de gemeentelijke verordeningen vast. De budgettaire bevoegdheid geeft de raad het recht om jaarlijks de budgetten in de programmabegroting te bepalen. Een belangrijk moment voor de kaderstelling is de jaarlijkse behandeling van de MARAP en het jaarlijks vaststellen van de programmabegroting. De controlerende rol vult de gemeenteraad in door het verrichten van rekenkameronderzoeken en 213a-onderzoeken en door de controle van de jaarstukken.
- De gemeente Maastricht heeft tevens commissies ingesteld die de gemeenteraad helpen bij het uitvoeren van de taken. Als voorbeeld noemen wij Commissie B en V, die aan het roer staat als het gaat om de accountantscontrole. Het toezicht door de auditcommissie bestaat uit het toezicht op interne beheersing, financiële verslaggeving en accountantscontrole.

3. Onze evaluatie van de IT-omgeving

General IT Controls

In het kader van onze controleopdracht hebben wij op 8 december jl. een gesprek gevoerd met de manager bedrijfsvoering SSC om de automatiseringsomgeving in kaart te brengen. Tevens hebben wij hiervoor een survey uitgezet. Daarnaast hebben wij de aanbevelingen uit 2015 besproken.

Tijdens dit gesprek is vernomen dat deze bevindingen alle geadresseerd ofwel verklaarbaar zijn, waardoor wij constateren dat de IT-omgeving van de gemeente Maastricht voldoende basis geeft om IT-auditwerkzaamheden op te verrichten. Ten aanzien van de aandachtsgebieden gerapporteerd over 2015 hebben wij het volgende begrepen:

1. Gebruikersaccounts worden conform een standaard (ITIL) proces gedocumenteerd en zijn aantoonbaar vastgelegd.
2. Vergevoerde rechten CODA zijn in 2016 aangepast en generieke accounts zijn verklaarbaar of verwijderd.
3. Wachtwoordinstellingen zijn aangepast waar nodig om aan de good practice te voldoen, waarbij geldt dat de Windows-omgeving aanvullend laag dient te zijn voor de toegang tot de applicaties, met een eigen set aan wachtwoordinstellingen.

In overleg tussen Deloitte en de gemeente Maastricht zal voor 2016 gekozen worden voor een gegevensgerichte controleaanpak (cf. de controleaanpak zoals gehanteerd door voorgaande accountant). Wij zullen in januari 2017 met u werkafspraken maken om deze controle vorm te geven.

Op basis van ons gesprek zijn wij voornemens om de automatiseringsomgeving in 2017 te testen, zodat wij mogelijk in 2017 kunnen steunen op de geautomatiseerde gegevensverwerking. Hierbij zal allereerst het bestaan van de general IT controls beoordeeld worden en waar mogelijk de werking. Wij zullen met de organisatie een afspraak maken om deze controle in het voorjaar van 2017 in te plannen.

Shared Service Center

Wij hebben begrepen dat als onderdeel van de invoering van het Shared Service Center Zuid Limburg mogelijk ook de IT-omgeving deel zal uitmaken van dit Shared Service Center. De applicaties die relevant zijn voor de accountantscontrole (Corsa, Coda en GWS4ALL), worden hierdoor niet geraakt. De gemeente Maastricht maakt wel gebruik van Topdesk voor de registratie van uiteenlopende meldingen (zoals wijzigingen en autorisatieverzoeken) welke als onderdeel van dit project zullen worden ondergebracht in een gezamenlijke versie van Topdesk voor de gemeentes in het samenwerkingsverband. Wij zijn van mening dat getracht dient te worden om de verantwoordelijkheden ten aanzien van de bevoegdheden in Topdesk eenduidig te beleggen binnen het samenwerkingsverband en hier in de komende periode aandacht aan te besteden.

4. Thema's voor de jaarrekeningcontrole

Oplevering stukken

Een tijdige oplevering van de stukken draagt bij aan een efficiënte jaarrekeningcontrole.

Een voorwaarde voor het efficiënt verlopen van de jaarrekeningcontrole is het opvolgen van de diverse aanbevelingen uit de voorgaande hoofdstukken. Wij zien thema's voor de jaarrekeningcontrole 2016 in de volgende elementen:

- Tijdige oplevering van de jaarrekening 2016 alsmede de uitgevoerde interne controle.
- Een betrouwbaar en volledig digitaal balansdossier 2016, middels Deloitte Online.
- Actualisatie van de grondexploitaties en analyse van de BBV-wijzigingen.
- Tijdige aanlevering van onderbouwingen van verbonden partijen, bijv. WOM Belvédère BV.
- Onderbouwing van de waardering van de uitgezette leningen.
- Uitvoeren van de audit aanbestedingen. Hierbij worden o.b.v. een spendanalyse, dossiercontroles uitgevoerd. In de planning en richtlijnen jaarstukken 2016 is dit onderdeel opgenomen.
- Onderbouwing van de voorzieningen en een position paper behorend bij het schattingselement in de voorzieningen.
- Aansluitingen tussen subadministraties, financiële administratie en de jaarrekening.
- Analyse van de uitputting van de investeringskredieten en begrotingsoverschrijdingen over geheel 2016.
- Het naleven van de verslaggevingsvoorschriften.
- Een tijdige oplevering van de SiSa-dossiers.
- Onderbouwing van de naleving van de WNT.

Bij het opstellen van de jaarrekening 2016 verstrekken wij u de diverse checklists om de naleving van wet- en regelgeving in uw jaarrekening te kunnen toetsen. Bij de jaarrekeningcontrole controleren wij de door u ingevulde checklists aan de hand van de conceptjaarrekening.

Het is van belang dat uw organisatie stuurt op de tijdige oplevering van het bovenstaande. Dit komt ten goede aan de efficiëntie van het jaarrekeningproces. Dit is een gezamenlijk proces waarbij wij samen afspraken hebben gemaakt om zorg te dragen voor een efficiënte controle en een oplevering van de jaarstukken inclusief controleverklaring volgens de planning-en-controlcyclus van de gemeente.

In januari 2017 hebben wij een bijeenkomst gepland om werkafspraken te bespreken met de managers bedrijfsvoering van de verschillende organisatieonderdelen. Op grond van deze werkafspraken zullen wij afspraken maken omtrent de planning van de voorbereidende werkzaamheden op de jaarrekening.

5. Follow-up bevindingen 2015

Tijdens onze interim-controle hebben wij ook beoordeeld of inmiddels follow-up is gegeven aan de bevindingen van de voorgaande accountant. Zoals uit onderstaande tabel blijkt, is een aantal zaken opgevolgd. Voor de bevindingen die nog onderhanden zijn ten tijde van de interim-controle, zullen wij ten tijde van de jaarrekeningcontrole, die wordt uitgevoerd in het voorjaar van 2017, de voortgang beoordelen.

	Proces	Bevinding	Status 2015	Status 2016
1	Subsidies	Onvoldoende documentatie subsidieproces	Onderhanden	Uit controle zijn geen omissies geconstateerd.
2	Inkoop en aanbesteding	Contractenregister	Onderhanden	Onderhanden
3	Inkoop en aanbesteding	Interne controle op inkopen	Onderhanden	Nog niet uitgevoerd. Vindt plaats in het voorjaar 2017.
4	Personeel	Interne controle op personeelsmutaties	Onderhanden	Ten tijde van de tussentijdse controle heeft interne controle plaatsgevonden op de personeelsmutaties.
5	Automatisering en ICT	Wachtwoordinstellingen	Onderhanden	Zie hoofdstuk 3 voor de follow up.
6	Automatisering en ICT	Vergevorderde rechten CODA	Onderhanden	Zie hoofdstuk 3 voor de follow up.
7	Automatisering en ICT	Logische toegangsbeveiliging	Onderhanden	Zie hoofdstuk 3 voor de follow up.

6. Wijzigingen in wet- en regelgeving

EU-aanbestedingsregels gewijzigd

De EU-aanbestedingsregels voor '2B diensten' zijn in 2016 gewijzigd.

Controle Sociaal Domein 2016

De eerste afstemming tussen uw gemeente en ons heeft recentelijk plaatsgevonden en betreft Jeugd.

Ontwikkeling wet- en regelgeving

In 2016 is de regelgeving voor het aanbesteden van '2B-diensten' gewijzigd. Wij hebben deze gewijzigde regelgeving besproken met uw medewerkers. Hieruit bleek dat de gemeente op de hoogte is van de wijzigingen. De gemeente heeft aangegeven dat zij de nieuwe EU-aanbestedingsregels onderdeel zal maken van de interne controleplannen. De interne controle op de aanbestedingen wordt in het tweede halfjaar door de verbijzonderde interne controle uitgevoerd.

Sociaal domein

Bij de verantwoording en controle van de geldstromen binnen het Sociaal Domein over 2015 zijn zorgaanbieders en gemeenten tegen knelpunten aangelopen. Dit heeft geleid tot een oordeel met beperking voor uw gemeente.

Kern van de knelpunten was dat de gemeenten, vaak door landelijk spelende oorzaken, laat de beschikking kregen over de voor de jaarrekening benodigde informatie. Hierdoor konden zij later dan gepland de jaarrekening afronden en waren ze voor de controle (deels) afhankelijk van de controles door accountants bij de Sociale Verzekeringsbank (SVB) en bij zorgaanbieders.

Voor 2016 is het gewenst dat gemeenten zelf meer de regie nemen over de verantwoording en de controle. De gemeente moet zelf in staat zijn de facturen die ze van de zorgaanbieder ontvangt te controleren. Hiervoor is het nodig dat de gemeenten en de zorgaanbieders samen afspraken maken en informatie uitwisselen, waarbij zij onafhankelijk worden van de SVB en van de accountants van zorgaanbieders. Doelstelling voor 2016 is dat de gemeente zelf de verantwoordelijkheid neemt voor een getrouwe en rechtmatige verantwoording van de lasten in het Sociaal Domein, door beheersmaatregelen in haar processen op te nemen die de getrouwheid en rechtmatigheid borgen. Het stappenplan gemeentelijke controleaanpak (Programma i—sociaal domein, oktober 2016), dat geschreven is door brancheorganisaties in de zorg en door de Vereniging Nederlandse Gemeenten, bevat een handreiking voor de inrichting van de gemeentelijke controle 2016, waarbij de nadruk ligt op de eigen acties van de gemeente.

6. Wijzigingen in wet- en regelgeving

Uitgangspunt is dat de gemeente zelf een passend controleplan opstelt. Het genoemde stappenplan voor de gemeentelijke controleaanpak ondersteunt u daarbij. De eigen actie van de gemeente bij het vaststellen van de levering van de zorg is een belangrijke stap bij het in het kader van de accountantscontrole verminderen van de afhankelijkheid van de SVB en de zorgaanbieders.

Het opstellen van een passend controleplan en de uitvoering daarvan is een randvoorwaarde voor het efficiënt en tijdig kunnen uitvoeren van de accountantscontrole 2016 in uw gemeente. Daarbij is het denkbaar dat niet voor alle lasten in het sociaal domein het over 2016 al mogelijk is zelf de (factuur)controle volledig uit te voeren. Dit kan betekenen dat het voor 2016 gewenst is om in het gemeentelijke controleplan op te nemen dat, in aanvulling op de eigen controles door de gemeente, voor onderdelen van het Sociaal Domein nog wel gebruik zal worden gemaakt van de controleverklaringen van zorgaccountants. Wij adviseren u om in dit geval de zorgaanbieders te vragen om een controleverklaring op basis van het landelijke controleprotocol. De toepassing van lokale of regionale controleprotocollen kan in theorie passender zijn, maar heeft over 2015 tot belangrijke knelpunten geleid bij zorgaanbieders en hun accountants, vanwege de extra capaciteit en de kosten voor de verantwoording en controle die hiermee gemoeid zijn. (De gemeente Maastricht heeft in 2015 verantwoordingsinformatie van zorgaanbieders ontvangen op basis van het landelijke controleprotocol.)

Recentelijk heeft er een bijeenkomst op ons kantoor plaatsgevonden waarbij met de gemeente Maastricht, gemeente Heerlen, gemeente Sittard-Geleen en gemeente Kerkrade is gesproken over deze problematiek. Op grond van deze bijeenkomst zijn oplossingsrichtingen bedacht die momenteel worden uitgewerkt. Wij verwachten op korte termijn te komen met een controleplan. Na akkoord van dit controleplan zal dit gedeeld worden met de 17 deelnemende gemeenten en hun accountant.

6. Wijzigingen in wet- en regelgeving

Vennootschapsbelasting

Verdere afstemming met de Belastingdienst is noodzakelijk om in kaart te brengen in hoeverre u vpb-plichtig bent.

Vennootschapsbelastingplicht gemeenten

Vanaf 2016 is de gemeente belastingplichtig voor de vennootschapsbelasting (Vpb). Hierdoor zult u vennootschapsbelasting (Vpb) dienen af te dragen over uw winstgevende activiteiten. Gemeenten verrichten uiteraard veel activiteiten, waarbij voor elke activiteit afzonderlijk beoordeeld dient te worden of deze gekenmerkt wordt als activiteit in het kader van de vennootschapsbelasting. De VNG heeft in het kader van de behandeling van het wetsvoorstel vennootschapsbelastingplicht overheidsondernemingen een lijst opgesteld met activiteiten, zoals op het gebied van parkeren, sportvelden, of onderwijshuisvesting, die gemeenten uitoefenen op basis van wettelijke taken, overheidstaken en publiekrechtelijke bevoegdheden. In de activiteitenlijst is per gemeentelijke activiteit benoemd of er sprake is van een ondernemingsactiviteit of niet, waarbij er ook activiteiten zijn waarvan dient te worden onderzocht of ramingen maximaal kostendekkend zijn. Zo niet, dan kan er sprake zijn van een ondernemingsactiviteit.

Uw gemeente heeft in het afgelopen boekjaar de mogelijke belastingplichtige activiteiten geïnventariseerd. Voor activiteiten die onder de heffing van de vennootschapsbelasting vallen, vraagt het opstellen van de fiscale openingsbalans bijzondere aandacht. De vermogensbestanddelen die aan die activiteiten kunnen worden toegerekend en de fiscale waardering daarvan, hebben invloed op te verantwoorden fiscale winst in toekomstige jaren. Bij aanvang van de belastingplicht dienen alle materiële activa, waaronder ook grond, op de fiscale openingsbalans te worden gewaardeerd op de marktwaarde van 1 januari 2016. De waardedaling tot 2016 wordt bij de uiteindelijke belastingplichtige niet in aanmerking genomen.

In 2016 hebt u, in samenwerking met een extern adviesbureau, een rapportage opgesteld. Dit document bevat de inventarisatie van de activiteiten die aan vennootschapsbelasting onderhevig zijn. Deze inventarisatie heeft u besproken met de Belastingdienst. Dit heeft nog niet geleid tot een definitief akkoord. Wij ontvangen graag een afschrift van de definitieve correspondentie met de Belastingdienst over dit document, inclusief de financiële impact hiervan voor de gemeente zelf.

Op korte termijn zullen wij met u een afspraak maken om de vpb-activiteiten nader met u af te stemmen. Wij betrekken de vennootschapsbelasting in onze accountantscontrole, rekening houdend met de materialiteit van de gemeente als geheel, maar doen geen afzonderlijk detailonderzoek naar de aanvaardbaarheid van de fiscale openingsbalansen.

Deloitte refers to one or more of Deloitte Touche Tohmatsu Limited, a UK private company limited by guarantee ("DTTL"), its network of member firms, and their related entities. DTTL and each of its member firms are legally separate and independent entities. DTTL (also referred to as "Deloitte Global") does not provide services to clients. Please see www.deloitte.nl/about for a more detailed description of DTTL and its member firms.

Deloitte provides audit, consulting, financial advisory, risk management, tax and related services to public and private clients spanning multiple industries. Deloitte serves four out of five Fortune Global 500® companies through a globally connected network of member firms in more than 150 countries bringing world-class capabilities, insights, and high-quality service to address clients' most complex business challenges. To learn more about how Deloitte's approximately 225,000 professionals make an impact that matters, please connect with us on Facebook, LinkedIn, or Twitter.

This communication contains general information only, and none of Deloitte Touche Tohmatsu Limited, its member firms, or their related entities (collectively, the "Deloitte Network") is, by means of this communication, rendering professional advice or services. Before making any decision or taking any action that may affect your finances or your business, you should consult a qualified professional adviser. No entity in the Deloitte Network shall be responsible for any loss whatsoever sustained by any person who relies on this communication.